

LB-2004-37291

INSTANS:	Borgarting lagmannsrett - Dom.
DATO:	2006-03-06
DOKNR/PUBLISERT:	LB-2004-37291
STIKKORD:	Ærekrenkelse. Skadeserstatningsloven § 3-6.
SAMMENDRAG:	Krav om oppreisning for ærekrenkelser fremsatt i TV2 og brudd på privatlivets fred ble ikke tatt til følge. De ærekrenkende utsagn ble ikke funnet rettsstridige. Lagmannsretten fant heller ikke at eksklusjonsvedtak fattet av Fremskrittspartiets Sentralstyre var ugyldig. Tingrettens dom ble stadfestet.
SAKSGANG:	Oslo tingrett TOSLO-2002-17420 - Borgarting lagmannsrett LB-2004-37291. Anke til Høyesterett nektet fremmet, HR-2006-983-U .
PARTER:	A (Advokat Per Danielsen) mot Fremskrittspartiet v/ Sentralstyret (Advokat Trond Hatland), B (Advokat Trond Hatland), C (Advokat Trond Hatland).
FORFATTER:	Lagmann Wilhelm Omsted. Lagdommer Eystein F. Husebye. Ekstraordinær lagdommer Jan Hein Eriksen.

Saken gjelder krav om oppreisning for ærekrenkelser og brudd på privatlivets fred. Den gjelder også krav om at eksklusjonsvedtak kjennes ugyldig.

TV2 sendte 3. oktober 2001 programmet « Rikets tilstand » som omhandlet A og hans forhold til utestedet Kulturhuset Enka. Etter programmet kom Fremskrittspartiets formann B i TV2s nyhetssending umiddelbart med tre kommentarer (senere også benevnt utsagn) til programmet. B uttalte:

Nr. 1:

« Det [programmet] bekrefter at A fortsetter et privat og personlig liv som er moralsk forkastelig og som ikke er akseptabelt for en stortingsrepresentant. Han setter sine kolleger i dyp forlegenhet, og jeg kan bare beklage hans livsførsel. »

Reporteren foreholdt B at A hevdet at han bare gjorde det som alle Fremskrittspartipolitikere burde gjøre, å hjelpe en næringsdrivende som kjemper mot et stivbent byråkrati.

Nr. 2:

« Fullstendig feilaktig. A har hjulpet en dyp, nær, personlig venn, ikke en fremmed næringsdrivende som tar kontakt med en politiker. Det er en enorm forskjell. Det at man tar telefoner og snakker, det er en del av enhver politikers hverdag å gjøre. Men ikke for personlige venner. Og i hvert fall ikke når man kommer og skryter av at man skal ha gratis drikke. Fordi da er det noe helt annet. »

Reporteren spør hva det er da.

Nr. 3:

« Det er moralsk forkastelig, og det er opptil påtalemyndighetene å vurdere lovligheten av det. »

Dagen etter uttalte lederen i Rogaland Fremskrittsparti C seg i TV2s sending « Tabloid ». På spørsmål fra programlederen om hva galt A hadde gjort, svarte C (senere også benevnt utsagn):

Nr. 4:

« Jeg kommer ikke til å gå inn på noe konkret om hva han har gjort. Men det som kom frem i dokumentaren der han da støtter, eller brukte sin stilling som stortingsrepresentant, og misbrukte den stillingen der, overfor private venner, og ikke minst det at han gikk ut og svarte at disse barnene som hadde blitt misbrukt, har gjort dette av fri vilje. Dette er veldig manglende dømmekraft. »

Samme dag uttalte C i NRK « Redaksjon 21"(senere også benevnt utsagn):

Nr. 5:

« At A har misbrukt sin stilling som stortingsrepresentant, der han da blandet inn sine private venner og hjelper sine venner for å få lettere tilgang da på det som her var skjenkebevilling. »

Nr. 6:

« Du kan si det sånn at det som kom frem i går, som gjaldt dette her pluss det at han sier at barn gjør slike ting frivillig når det gjaldt den dommen, pluss andre ting som har kommet opp, så gjør det at begeret er fullt for Rogaland Fremskrittsparti. Det føler jeg at jeg har sagt i hele dag og det gjentar jeg at det er mange ting som nå er avgjørende for at vi har gjort det vedtaket i dag. »

Kort tid etter disse innslagene reiste A sak ved Oslo tingrett mot B, C og Fremskrittspartiet. I medhold av skadeserstatningsloven § 3-6 krevde han oppreisning for ærekrenking og krenking av privatlivets fred. Videre krevde han dom for at vedtaket i Fremskrittspartiets Sentralstyre av 19. oktober 2001, der han ble ekskludert som medlem av partiet fra samme dag, er ugyldig.

B, C og Fremskrittspartiet tok til motmæle, og påstod seg frifunnet.

Oslo tingrett avsa dom i saken den 23. april 2004 med denne *domsslutning*:

1. B, C Kolsnes og Fremskrittspartiet v/ sentralstyret frifinnes.
2. A dømmes til å erstatte B, C og Fremskrittspartiet v/ sentralstyret sakens omkostninger med kr 456.699 - kronerfirehundreogfemtisekstusensekshundreogtittini - innen 2 - to - uker fra dommens forkynnelse med tillegg av forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd annet punktum fra forfall til betaling skjer.

C Kolsnes har etter dommen skiftet navn til C.

A har påanket dommen til Borgarting lagmannsrett. Anken retter seg mot tingrettens saksbehandling, bevisbedømmelse og rettsanvendelse. B, C og Fremskrittspartiet har tatt til motmæle, og påstått tingrettens dom stadfestet.

Ved Høyesteretts kjæremålsutvalgs beslutning av 28. juli 2004 ble As søknad om å bringe saken direkte inn for Høyesterett, avslått.

Ankeforhandlingen ble holdt i Borgarting lagmannsretts hus i dagene 16. - 25. januar 2006.

Partene møtte med sine prosessfullmektiger og avga forklaring. For Fremskrittspartiet møtte generalsekretær Geir Mo som ble avhørt som vitne. I tillegg ble avhørt 11 vitner, hvorav to avga forklaring som sakkyndige vitner. Ett av vitneavhørene ble foretatt som telefonavhør. Dokumentasjonen fremgår av rettsboken. Saken står i det vesentlige i samme stilling som for tingretten.

Når det gjelder det nærmere saksforhold vises til tingrettens dom og lagmannsrettens bemerkninger nedenfor.

Den ankende part, A, har i det vesentlige anført:

Tingrettens vurdering av de fremsatte injurier baserer seg på uriktig rettsanvendelse. Først og fremst er det ikke skilt klart mellom faktabeskyldninger og verdivurderinger (value judgements) i dommen. Dette har åpenbart påvirket domsresultatet.

Faktabeskyldninger kan gjøres til gjenstand for sannhetsbevisførsel. Her gjelder en streng bevisbyrde, lik den som gjelder for påtalemyndigheten i en straffesak dersom det foreligger beskyldning om straffbart forhold, jf Rt-1988-1398 (NRK-dommen). Ved rene meningsytringer gjelder som hovedregel intet krav til faktagrunnlag, mens ved verdivurderinger (value judgements) kan stilles krav om *faktisk bevismessig belegg* for det krenkende utsagn.

Etter korrekt rettsanvendelse må det avgjøres om det enkelte utsagn er en faktabeskyldning eller en verdivurdering, men først etter at bevisemaene er lagt på plass ved tolking av utsagnene. Sondringen faktabeskyldning/verdivurdering er et enten - eller. Det er etter rettspraksis ikke mulig å operere med både - og. Tingretten har uriktig ikke funnet en eneste faktabeskyldning i saken, til tross for at det er åpenbart at flere av ytringene inneholder faktabeskyldninger.

Dreier det seg om faktabeskyldninger, er beviskravene avhengige av hvor grov beskyldningen er og ikke beroende på graden av faktainnslag, slik tingretten uriktig har lagt til grunn. Gjelder injurien en verdivurdering av typen karakteristikk, kreves både etter EMD og Høyesteretts praksis at injurianten fullt ut må kunne føre bevis for de faktiske premisser karakteristikken bygger på, se eksempelvis saken i EMD: De Haes og Gijssels - Belgia fra 1997 (EMD-1992-19983). Tingrettens resonnement i dommen nederst på side 19 om at jo mer faktarelatert en ytring fremstår, jo sterkere grunnlag kreves i faktiske forhold som forelå da ytringen ble fremsatt, har ikke dekning i gjeldende rett.

Tingretten kom korrekt til at det ikke var faktisk dekning for beskyldningene mot A, og at B og C var å bebreide for ikke å ha undersøkt nærmere de faktiske forhold før de ga sine uttalelser. Da forelå også vilkårene for domfellelse. Både B og C kjente A godt personlig, og visste at han var utsatt for rykter som falt på sin egen urimelighet. De hadde derfor grunn til å utvise stor forsiktighet før de uttalte seg, noe de ikke gjorde.

Ved *tolkingen* av de injurierende utsagn skal det ikke bare legges vekt på det som er blitt sagt. En skal legge vekt på totalinntrykket som er skapt, og hvordan utsagnet oppfattes av den alminnelige avisleser eller TV-seer, jf senest Høyesteretts dom av 14.12.2005 (Fædrelandsvennen), avsnitt 56 (Rt-2005-1677).

Når det riktige tolkingsprinsipp legges til grunn, er det bare utsagn 1 som i det vesentlige fremtrer som en verdivurdering. De andre fem utsagnene er klare faktabeskyldninger som kan gjøres til gjenstand for sannhetsbevisførsel. Saken har vist at ingen av beskyldningene i disse utsagnene har dekning i de faktiske forhold. Beskyldningene er åpenbart ærekrenkende.

Den objektive gjerningsbeskrivelse i straffeloven § 247 er derfor oppfylt.

Usanne ærekrenkende uttalelser som i saken her, er etter hovedregelen i rettspraksis ikke beskyttet av ytringsfriheten etter EMK artikkel 10, og det foreligger ikke slike spesielle omstendigheter at det kan gjøres unntak fra denne hovedregelen etter EMK artikkel 10 nr. 2. Riktignok hadde utsagnene allmenn interesse fordi de rettet seg mot en offentlig kjent person. B og C var også berettiget til å kommentere TV-innslaget for å ivareta Fremskrittspartiets interesser. Selv om de var nødt til å svare på forespørslene, var de likevel ikke nødt til å svare slik de gjorde. De oppfylte ikke kravet til aktsomhet ved at de uttalte seg uten å ta tilstrekkelig forbehold om riktigheten av det som fremkom i TV-innslaget, og ved at de ikke undersøkte om opplysningene i programmet var riktige, før de uttalte seg. De innhentet heller ikke As egen forklaring før de uttalte seg, noe de skulle ha gjort.

Bs senere forbehold i et radioprogram i NRK reparerer ikke denne mangel på aktsomhet. Skaden hadde allerede skjedd. Det kan ikke påregnes at de som så TV-innslaget fikk med seg de senere forbeholdene fra B.

Det anføres at B og C begge uttalte seg mot bedre vitende og i skadehensikt, og at det var Bs hensikt å knuse A.

Når det spesielt gjelder utsagn 1, som fremtrer som en verdivurdering, foreligger ikke noe bevist belegg for at premissene i Bs uttalelse er korrekte. TV-programmet må ses i den ramme som forelå, uten at forhold som ligger langt tilbake i tid, trekkes inn. Det er ikke ført bevis for at A hjalp en nær venn, for at han fikk gratis øl, eller for at han levde et moralsk forkastelig liv. Tvert imot er A en utpreget altruist, som står for en moralsk livsførsel.

Samtlige utsagn rammet A hardt, og innebærer en overtredelse av EMK artikkel 8, retten til privatlivets fred. Denne retten tilkommer også en politiker. Det er riktig at pressen etter rettspraksis nyter en særlig beskyttelse mot å bli dømt for ærekrenkelser. Denne beskyttelsen gjelder ikke politikere som videreformidler usanne beskyldninger om andre politikere. Disse har også krav på rettsbeskyttelse, både mot usanne faktabeskyldninger og verdivurderinger. Selv om pressen kan bruke en viss dose av overdrivelser, behøver ikke en politiker å finne seg i usanne angrep på sin egen person, som her. Uoverensstemmelser mellom aktørene tidligere, gir ikke rett til å kunne fremsette usanne beskyldninger straffritt senere.

Eksklusjonssaken var en *realinjurie* mot A, og gir grunnlag for kravet om oppreisning fra Fremskrittspartiet. Det forelå ikke reelt grunnlag for eksklusjonen som var egnet til å skade A gode navn og rykte som politiker, jf sammenligningsvis Rt-1950-151 .

Eksklusjonsvedtaket må kjennes ugyldig. Det er ikke slik at partiets interesser skal gå foran det enkelte partimedlems rettsbeskyttelse, slik ankemotpartene anfører. De politiske partene er en del av det politiske systemet i Norge, og retten til å delta i et politisk parti blir da en menneskerett, jf EMK artikkel 11 og artikkel 22 i FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter.

Tingretten har uriktig lagt til grunn at domstolene skal vise stor forsiktighet ved overprøving av vedtak i politiske partier. Dette er ikke i overensstemmelse med en uttalelse fra Høyesteretts kjæremålsutvalg i Rt-2001-136 , der det pekes på at domstolene skal undersøke om det foreligger overgrep fra partiorganene. Det er spesielt viktig for demokratiet at domstolene tar på seg oppgaven med en intensiv prøving av eksklusjonsvedtak i de politiske partiene.

Fremskrittspartiets vedtekter ble ikke fulgt ved eksklusjonen av A. Det foreligger feil både ved rettsanvendelsen og saksbehandlingen. Vedtaket var diktert fra partiets øverste ledelse, og vedtaket ble fattet uten at A fikk gi en skriftlig forklaring. Vedtaket bygget også på feil faktum. Det var en åpenbar overreaksjon og et myndighetsmisbruk fra partiets side.

Anførselen fra ankemotpartene om at A har foretatt en aktiv utmelding fra partiet ved senere å gå inn i et annet politisk parti, og derved ikke har rettslig interesse i å få eksklusjonssaken prøvet, kan ikke tas til følge.

A har nedlagt denne *påstand*:

1. B dømmes til å betale et beløp fastsatt etter rettens skjønn, oppad begrenset til kr 250.000 i oppreisning til A med tillegg av 9,25 % forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer.
2. C dømmes til å betale et beløp fastsatt etter rettens skjønn, oppad begrenset til kr 100.000 i oppreisning til A med tillegg av 9,25 % forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer.
3. Fremskrittspartiet ved Sentralstyret dømmes til å betale et beløp fastsatt etter rettens skjønn, oppad begrenset til kr 250.000 i oppreisning til A med tillegg av 9,25 % forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer
4. Eksklusjonsvedtaket av A datert 21. oktober 2001 kjennes ugyldig.
5. B, C og Fremskrittspartiet ved Sentralstyret dømmes in solidum til å betale A sine saksomkostninger for alle retter med tillegg av 9,25 % forsinkelsesrente fra forfall og til betaling skjer.

Ankemotpartene, B, C og Fremskrittspartiet, har i det vesentlige anført:

Tingrettens avgjørelse er riktig og bør stadfestes i lagmannsretten. Det rettslige utgangspunkt for vurderingen av *ærekrenkelsene* er ikke § 249 og § 253 i straffeloven, men EMK artikkel 10, jf Rt-2003-928 (Tønsberg Blad) avsnitt 38.

Inngrep i ytringsfriheten krever etter artikkel 10 nr. 2 en tungtveiende begrunnelse, en begrunnelse som ikke er til stede i saken her. Den konkrete vurderingen av et inngrep i ytringsfriheten må baseres på flere forhold, slik oppsummert i Tønsberg Blad- kjennelsen, avsnitt 44.

De angrepne utsagn må alle klassifiseres som rene verdivurderinger (value judgements), som ikke kan gjøres til gjenstand for sannhetsbevisførsel. De faller derfor inn under hovedregelen om full ytringsfrihet. Subsidiært anføres at saken hadde offentlig interesse og at A er en offentlig person. Uansett foreligger spesielle grunner knyttet til de mange mediaoppslag om A og hans egen forutgående fremtreden i media om sitt syn på Fremskrittspartiet og dets ledelse.

Det er ikke riktig, som anført av ankende part, at nyere rettspraksis fra EMD nå legger større vekt på hensynet til privatlivets fred og familielivet enn før, ved vurderingen av om et inngrep er nødvendig etter EMK artikkel 10 nr. 2. Høyesterett har ikke funnet spor av en slik utvikling i EMD, jf dommen i Høyesterett fra 14. desember 2005 (Fædrelandsvennen) (Rt-2005-1677) , avsnittene 65 og 70. At det ved beskyldninger om nazisme og beskyldninger mot dommere blir akseptert inngrep i ytringsfriheten av EMD, skyldes disse sakers spesielle karakter, og gir ingen overføringsverdi for saken her.

De angrepne utsagnene må tolkes i den kontekst som de fremkom, ut fra den faktiske situasjon som forelå og den samlede kommunikasjonsprosess som ytringen var en del av, jf saken fra 2004 i EMD: Pedersen og Baadsgaard - Danmark, (EMD-1999-49017-2) avsnitt 69.

Det skal etter sikker praksis utvises forsiktighet med å innfortolke mer i et utsagn enn hva som er sagt eller skrevet. Særlig skal det vises forsiktighet med å tolke utsagnet i retning av at det foreligger beskyldning om straffbare forhold, jf Rt-2002-1618 (Boot Boys) spesielt side 1627. Reservasjoner og forbehold som fremkommer i media på et senere tidspunkt kan trekkes inn i tolkingen av utsagnene, jf Rt-2002-764 (Nordlandsposten), noe som også må gjøres i saken her.

Det må legges vekt på at muntlige utsagn pr definisjon kan være unøyaktige. Dette gjelder særlig når de er avgitt i et intervju, jf saken i EMD fra 1999: Nilsen og Johnsen - Norge (Bratholmsaken) (EMD-1993-23118) avsnitt 48. Når slike utsagn faller, har den som ytrer seg liten kontroll over utsagnets innhold, hvilket må få betydning for saken her.

Når det spesielt gjelder utsagn 1 foreligger det en verdivurdering knyttet til moral, basert på Bs eget verdisyn. Dette gjelder også vurderingen av at « A fortsetter med et privat og personlig liv som er moralsk forkastelig og som ikke er akseptabelt for en stortingsrepresentant ».

Utsagn 2 må ses i sammenheng med det spørsmål som ble stillet fra programlederen. Utagnet har klar referanse til det som fremkom i programmet.

Utsagn 3 viser til at det er påtalemyndigheten som må vurdere opplysningen i programmet om at det er begått ulovligheter, og inneholder for øvrig en etisk vurdering som utsagn 1. Det foreligger ikke en beskyldning om straffbare forhold, noe B presiserte ytterligere i presseoppslag dagen etter at uttalelsene falt.

I utsagn 4 og 5 gir C uttrykk for hvordan hun oppfatter opplysningene i TV-innslaget. Utsagnene inneholder hennes eget verdisyn i forhold til hva A blir beskyldt for i programmet. Hennes vurdering av at opplysningene tyder på manglende dømmekraft hos A, er en ren verdivurdering.

I utsagn 6 gir C uttrykk for at opplysningen i programmet medførte at tålmodigheten med A i Rogaland FRP var slutt, noe som senere medførte at han ble ekskludert. Uttalelsen fremstår som en tilstandsrapport over stemningen i lokalpartiet.

Sett under ett fremtrer de seks ytringene som marginale utsagn i en mediestorm, uten selvstendig skadeevne av betydning, og uten at det har medført selvstendig tap av den fornødne tillit for A som stortingsrepresentant. Prinsipielt anføres at det objektive gjerningsinnhold i § 246 og § 247 i straffeloven ikke er oppfylt, og at ankemotpartene allerede av den grunn må frifinnes.

Subsidiært anføres at utsagnene er beskyttet av ytringsfriheten. Saken hadde stor allmenn

interesse, spesielt fordi A som stortingspolitiker førte en kompromissløs linje i blant annet kriminalpolitikken. Saken aksentuerte også As manglende lojalitet overfor parti og partiorganisasjon. Kravet om at utsagnene skal ha faktisk forankring må derfor være beskjedent. Utsagnene er i alt vesentlig karakteristisk for A slik han blir omtalt og fremstilt i TV-programmet. Det er da TV-programmet som utgjør premissen (factual basis) for uttalelsene. TV-seerne hadde da den samme innsikt i premissene som ytrerne.

TV-programmet var godt forberedt og gjennomarbeidet. Både i og utenfor det politiske miljøet på Stortinget kom det sterke reaksjoner på opplysningene om A, uten at det ble stilt spørsmål om opplysningene var riktige. Verken B eller C har utvist uaktsomhet ved at de også reagerte som de gjorde. De hadde ingen foranledning til å trekke opplysningene i tvil.

A selv gjorde ikke nok for å avverge innholdet i TV-programmet på forhånd, og han gjorde heller ikke nok for å oppklare feil i ettertid. Han opplyste ikke noe til partiet om det kommende programmet, og gjorde seg utilgjengelig for henvendelser fra partiet og kolleger før det ble sendt.

Eksklusjonsvedtaket må anses gyldig, og innebærer ikke en *realinjurie*. Sentralstyret i partiet fremsatte ikke konkrete og selvstendige faktapåstander i vedtaket, men foretok en vurdering av As forhold til partiet. Sentralstyret opptrådte pliktmessig og til berettiget ivaretagelse av partiets og medlemmenes tarv.

Straffeloven § 390 om privatlivets fred kommer ikke til anvendelse. As opptreden i det offentlige rom henføres ikke til privatsfæren.

Ankemotpartene er ikke enig i at domstolene bør foreta en intensiv prøving av politiske partiers *eksklusjonsvedtak*, og det foreligger ingen nærliggende analogier med stillingsvernet i arbeidsretten. Rettstilstanden er klarlagt ved Borgarting lagmannsretts kjennelse av 16.01.2001, som ble stadfestet ved Høyesteretts kjæremålsutvalgs senere kjennelse. Det kan fastslås at domstolenes prøvelseskompetanse i disse sakene er begrenset.

Eksklusjonsvedtaket var hjemlet i partiets vedtekter, og saksbehandlingen fulgte de prosedyrer som gjaldt etter vedtektene. Den nærmere vurdering som hvert enkelt sentralstyremedlem gjorde ved avstemningen over eksklusjonsforslaget unndrar seg en rettslig prøvning.

Det forelå ingen inhabilitet for B ved avstemningen, og A ble gitt anledning til å uttale seg før vedtaket ble fattet. Det må legges vekt på at A ikke påklaget vedtaket til Landsstyret, noe han hadde rett til å gjøre.

Det anføres at A ikke har *rettslig interesse* i å få prøvet eksklusjonsvedtaket. Han har brent alle broer i forhold til Fremskrittspartiet, og må anses som aktivt utmeldt i henhold til vedtektenes § 3 i.f.

Adgangen til å tilkjenne *oppreisning* etter skadeserstatningsloven § 3-6 er fakultativ, og bør ikke benyttes på grunn av As egne kritikkverdige forhold. Bruken av bestemmelsen må ses i sammenheng med EMK artikkel 10. Det fremstår ikke som nødvendig etter denne bestemmelsen å tilkjenne oppreisning.

B, C og Fremskrittspartiet har nedlagt denne *påstand*:

1. Oslo tingretts dom stadfestes.
2. Ankemotpartene tilkjennes saksomkostninger for Borgarting lagmannsrett med tillegg av den til enhver tid gjeldende forsinkelsesrente regnet fra forfall til betaling skjer.

Lagmannsretten bemerker:

Vilkårene for å idømme oppreisning for ærekrenkelser fremgår av skadeserstatningsloven § 3-6. Bestemmelsens første ledd lyder:

Den som har krenket en annens ære eller privatlivets fred, skal, såfremt han har vist uaktsomhet eller vilkårene for straff er til stede, yte erstatning for den lidte skade og slik erstatning for tap i fremtidig erverv som retten under hensyn til den utviste skyld og forholdene

ellers finner rimelig. Han kan også pålegges å betale slik erstatning (oppreisning) for skade av ikke økonomisk art som retten finner rimelig.

Det skal etter rettspraksis legges til grunn at krenking av en annens ære foreligger når gjerningsbeskrivelsen i straffeloven § 246 eller § 247 er oppfylt. I tillegg kreves at ærekrenkelsen er rettstridig, jf Høyesteretts dom av 14. desember 2005 avsnitt 54 (Fædrelandsvennen) (Rt-2005-1677-A54).

Lagmannsretten vil se på de seks utsagnene saken gjelder. De er inntatt foran.

Hvert av utsagnene skal tolkes for seg, men tolkingen kan likevel ikke gjøres løserevet fra den ramme de ble fremsatt i. Det retten skal søke klarlagt er hvordan den alminnelig TV-seer oppfattet utsagnene, i den sammenheng uttalelsene falt.

Rammen om utsagnene 1 - 3 (B) var en nyhetssending i TV 2 den 3. oktober 2001. Den gikk på luften rett etter at TV-dokumentaren « Rikets tilstand » var sendt. I nyhetssendingen ble vist et intervju med B, der han svarte på spørsmål om sitt syn på opplysningene om A i dokumentaren. Intervjuet var tatt opp på Bs kontor dagen før programmet ble sendt, etter at han og partiledelsen hadde fått se dette. Betydningen av omstendighetene rundt intervjuet kommer lagmannsretten tilbake til ved vurderingen av aktsomhetsspørsmålet.

I nyhetssendingen vises først til en negativ opplysning om A fra programmet « Rikets tilstand », og reporter Finn O. Hågensen fremlegger senere i sendingen ytterligere negative opplysninger om A. Etter lagmannsrettens syn måtte disse opplysningene oppfattes slik av TV-seerne at A hadde hjulpet en personlig venn til å få rask skjenkebevilling for « Enka », og at han krevde og fikk gratis ølservering på utestedet for denne tjenesten. TV-seerne fikk vite at denne vennen var dømt til 4 års fengsel i Tyskland for å ha organisert salg av seksuelle tjenester fra ungdom ned til 14-årsalderen, og at det dreiet seg om unge gutter. TV-seerne måtte også ha fått inntrykk av at A og vennen samarbeidet om å få til ny drift av et utested etter at « Enka » gikk konkurs, og at de søkte etter erotiske dansere ned til 16 år.

Partene er enige om at utsagn 1 må tolkes som en verdivurdering (value judgement). Lagmannsretten er enig i dette. Når en ser utsagn 1 fra B i sammenheng med intervjusituasjonen og opplysningene som fremkom i nyhetssendingen, fremtrer utsagnet som en ren meningsytring, slik lagmannsretten ser det. Utsagnet gir uttrykk for Bs eget verdisyn på ærekrenkende opplysninger om As privatliv i TV-dokumentaren og i nyhetssendingen. Reporter Lyche viser til disse opplysningene i sitt spørsmål til B, og B viser til opplysningene i utsagnet. Om en persons livsførsel er moralsk forkastelig må anses å være et vurderingsspørsmål som vanskelig kan gjøres til gjenstand for sannhetsbevisførsel. Premissene for utsagnet var kjent for TV-seerne, som etter opplysningene sannsynligvis delte Bs vurdering av As livsførsel, slik den var gjengitt. Lagmannsretten kan ikke se at det endrer vurderingen at B også viser til personlige forhold hos A som kan peke ut over opplysningene i TV-dokumentaren, ved å bruke ordene « *fortsetter* et privat og personlig liv... »

Utsagn 2 inneholder i det vesentlige en faktabeskyldning som kan gjøres til gjenstand for sannhetsbevisførsel, slik lagmannsretten ser det. I utsagnet vises det til en « dyp, nær personlig venn » og at A krevde å få « gratis drikke » for å ha hjulpet denne. At de samme beskyldninger ligger i TV-dokumentaren og i spørsmålene til B i nyhetssendingen, endrer ikke tolkingsresultatet. Det får derimot betydning ved aktsomhetsvurderingen, som retten kommer tilbake til.

Utsagn 3 må ses i sammenheng med utsagn 1 og 2. Vurderingen « moralsk forkastelig » inneholder fortsatt Bs verdisyn. Ellers inneholder utsagnet Bs forbehold med hensyn til lovligheten av de forhold beskyldningen i utsagn 2 inneholder. Forbeholdet må av TV-seerne oppfattes som Bs vurdering av at det er opp til påtalemyndigheten å vurdere den strafferettslige siden, og ikke som en selvstendig beskyldning om et straffbart forhold. Rettssikkerhetshensyn taler mot en slik utvidende fortolkning av utsagnet, jf Rt-2002-1618 , (Boot Boys) spesielt side 1627. Dette gjaldt en straffesak, men prinsippet må få anvendelse her. I saken fra 2000 i EMD: Bergens Tidende m.fl - Norge (EMD-1995-26132), vises spesielt til avsnitt 56. I saken var det krevd oppreisning for påståtte ærekrenkende utsagn. Saken gjaldt utsagn fra et presseorgan, og er ikke direkte sammenlignbar. Dommen har likevel interesse som tolkingsbakgrunn. Den viser at EMD har lagt en innskrenkende

tolking av utsagn til grunn. Lagmannsrettens vurdering er at utsagn 3 gir uttrykk for en verdivurdering.

Utsagn 4 (C) ble avgitt i programposten « Tabloid », dagen etter at « Rikets tilstand » og nyhetsendingen omtalt foran var sendt. Deltagere var foruten programlederen Pål T. Jørgensen, B, Tor Erling Staff, Harald Stanghelle og Florrie Knedal. C deltok i programmet på link. Før C uttalte seg, gjentok her programlederen opplysningene om at A hadde hjulpet en god venn til å få skjenkebevilling til « homseklubben Enka i Oslo », og at vennen tidligere var dømt til fire års fengsel i Tyskland for å ha fremmet prostitusjon blant unge gutter helt ned i 14 årsalderen. Etter at C hadde svart på programlederens spørsmål (utsagn 4) tidlig i programmet fremkom det uttalelser fra Florrie Knedal om at det hadde forekommet nachspiel og dop på « Enka » med deltagelse av mindreårige og at unge gutter hadde vært gjenstand for sexpress som de slet med ettervirkningene av. Knedals uttalelser var etter rettens syn egnet til å oppfattes slik av TV-seerne at det foregikk ulovligheter på « Enka », og at A var klar over dette, eller burde ha vært klar over det. Selv om disse uttalelsene falt etter at Cs utsagn 4 var avgitt over link, vil helhetsinntrykket som TV-seerne fikk av A i programposten måtte tas med som tolkingsbakgrunn for utsagnet, slik lagmannsretten ser det.

Utsagn 4 gjengir Cs mening om A, en mening hun uttrykkelig knytter til opplysningene om ham i TV-dokumentaren. Disse opplysningene ble i det vesentlige gjentatt av programlederen før C ble bedt om å uttale seg. A har reagert sterkt på at hun hadde oppfattet ham slik at han aksepterte gutteprostitusjon når barna prostituerte seg av fri vilje. Lagmannsretten finner uttalelsen uklar. En mulig tolkning er at C mente å si at hun oppfattet opplysningene i programmet slik A har reagert på. Uttalelsen må imidlertid tas på ordet. Det C ga uttrykk for, var at hun reagerte på As svar til programlederen i TV-dokumentaren dagen før. Her uttalte Gerhard Helskog at A til forsvar av D, som var dømt for gutteprostitusjon i Tyskland, hadde svart at « ungene deltok i dette frivillig ». Det C sier er at dette svaret viser « veldig manglende dømmekraft av A ». I tråd med det forsiktighetsprinsipp som gjelder ved tolkingen av injurierende utsagn, finner lagmannsretten at det ikke kan legges mer i utsagnet enn at C her ga uttrykk for en verdivurdering.

Utsagnene 5 og 6 (C) ble avgitt i NRKs « Redaksjon 21 » senere samme kveld den 4. oktober 2001. Deltagere var foruten programlederen, C (fortsatt på link), As venn D, B, Tor Erling Staff, og A (på link fra Jerusalem). Fridtjof Frank Gundersen kom inn i programmet, så vidt skjønnes etter at B hadde forlatt fjernsynsstudio. C svarte på flere spørsmål fra programlederen i løpet av programmet. De to utsagn saken gjelder ble gitt tidlig i programmet, etter at programlederen hadde gjentatt opplysningene om at A hadde hjulpet en person som var straffedømt for å fremme prostitusjon med tenåringsgutter til å få skjenkebevilling, og at A hadde vanket i et miljø hvor det hadde foregått sexorgier med tenåringsgutter og voksne menn. Disse opplysningene var programlederens introduksjon til de to spørsmål C ble stillet, og opplysningene må danne tolkingsbakgrunnen for hvordan utsagnene ble oppfattet av TV-seerne.

Utsagn 5 må tolkes som en faktabeskyldning om at A hadde hjulpet en personlig venn til å få skjenkebevilling. Den omstendighet at TV-dokumentaren og programlederens spørsmål til C måtte oppfattes av TV-seerne slik at det var nettopp dette A hadde gjort, endrer ikke vurderingen. Forholdet har imidlertid vekt i den etterfølgende aktsomhetsvurdering.

Utsagn 6 må etter lagmannsrettens syn tolkes som en faktisk redegjørelse fra Cs side for hvorfor Rogaland Fremskrittspart samme dag hadde truffet vedtak om å anmode Sentralstyret i partiet om å ekskludere A som partimedlem. Begrunnelsen for vedtaket, slik C ordlegger seg, må av TV-seerne oppfattes slik at lokalpartiet hadde foretatt en verdivurdering av A. Ut over dette inneholder ikke utsagnet noen selvstendig faktabeskyldning, slik lagmannsretten ser det.

De seks utsagnene måtte hver for seg oppfattes som ærekrenkende og egnet til å skade den tillit A var avhengig av som stortingsrepresentant. Grovheten av utsagnene, og As medvirkning til skaden, kommer lagmannsretten tilbake til nedenfor.

Lagmannsretten har etter dette funnet at det objektive gjerningsinnhold i straffeloven § 247 er oppfylt.

Av de seks ærekrenkende utsagn har lagmannsretten ved tolkingen funnet at to av utsagnene er faktabeskyldninger (utsagnene 2 og 5), mens fire av utsagnene er verdivurderinger (utsagnene 1, 3, 4

og 6). Det er ikke forsøkt ført sannhetsbevis for utsagnene 2 og 5. Utsagnene gikk ut på at A hjalp en personlig venn til å få skjenkebevilling og at han som takk mottok gratis øl på « Enka » på grunn av dette (bare utsagn 2). Når det gjelder verddivurderingene har ankemotpartene anført at det foreligger faktisk belegg (tilstrekkelig faktisk forankring) for de meninger det her er gitt uttrykk for.

Hovedregelen etter norsk injurielovgivning og rettspraksis etter EMK artikkel 10 er at faktabeskyldninger som ikke er bevist, heller ikke er beskyttet av ytringsfriheten, jf Høyesteretts dom av 14. desember 2005 (Fædrelandsvennen) (Rt-2005-1677) avsnitt 90. Det må foreligge spesielle grunner for å fravike denne hovedregelen, jf Rt-2003-928 (Tønsbergs Blad) avsnitt 57.

For at usanne faktabeskyldninger skal nyte vern under ytringsfriheten, må iallfall kreves at den reportasje som utsagnet inngår i, er av allmenn interesse. Det må også stilles krav om at det er utvist nødvendig aktsomhet fra ytrere side. Ved den konkrete avveiningen må det (avsnitt 44 i dommen) foretas en vurdering av flere kriterier, blant annet graden av allmenn interesse og beskyldningens karakter, herunder om beskyldningen klassifiseres som en verddivurdering (value judgement) eller en faktabeskyldning (factual statement). Videre har det betydning om beskyldningen retter seg mot en offentlig person eller en privatperson. En politiker har i utgangspunktet ikke samme krav på vern som en privatperson, så lenge det ikke er tale om den helt private sfære, jf blant annet avgjørelsen i EMD fra 2004: Pedersen og Baadsgaard - Danmark (EMD-1999-49017-2) avsnitt 80.

Ved rettstridsvurderingen legger lagmannsretten til grunn at programposten « Rikets tilstand » om As forhold til utestedet « Enka » var av stor allmenn interesse. A var en profilert stortingspolitiker. Han var medlem av Justiskomiteén i Stortinget og hadde sterke meninger om straffnivået for pedofili og kriminalpolitikken forøvrig. TV-dokumentaren gjorde det nærliggende for den alminnelige TV-seer å stille spørsmålet om As liv utenfor politikken kanskje ikke stemte helt med de idealer han fremhevet som stortingsrepresentant. Dette spørsmål hadde åpenbart stor offentlig interesse, ikke minst fordi Fremskrittspartiet var i gang med politiske forhandlinger om grunnlaget for en ny regjering. Også As velkjente kritikk av ledelsen i Fremskrittspartiet og eksklusjonene i partiet var egnet til å skjerpe offentlighetens interesse for A. A selv gjorde ofte bruk av media i sitt politiske arbeid, og han var en skattet deltager i forskjellige radio- og TV-debatter.

A har under ankeforhandlingen sagt seg enig i at B og C, som ledere i Fremskrittspartiet, måtte svare på spørsmål om ham etter TV-dokumentaren. Det anføres imidlertid at i stedet for å fordømme ham, skulle de ha tatt ham i forsvar, og pekt på at opplysningene om ham i programmet ikke kunne være riktige.

Lagmannsretten legger til grunn at Fremskrittspartiet, gjennom programmet om den profilerte FRP-politikeren A, kom i medias søkelys på en måte som kunne skade partiet. For å ivareta partiets politiske troverdighet må det ha fremstilt seg som nødvendig for B og C å distansere seg fra de negative opplysningene om A i programmet. Deres syn på saken hadde åpenbart betydelig allmenn interesse.

Bs og Cs uttalelser må ses i sammenheng med de TV-programmer de var en del av, jf beskrivelsen foran. Gjennom TV-dokumentaren og opplysningene fra reporterne i intervjusituasjonen fikk mest sannsynlig en vanlig TV-seer det umiddelbare inntrykk at A hadde hjulpet en personlig venn til å få skjenkebevilling, at han mottok gratis øl for dette, at han kan ha akseptert gutteprostitusjon når det skjedde frivillig fra guttenes side, og at han etter « Enkas » konkurs medvirket til å søke etter erotiske dansere ned til 16 år. Lagmannsretten er enig med A i at i hvert fall utsagnene fra B var egnet til å forsterke det inntrykk TV-seerne satt igjen med etter programmet. Når en skal vurdere grovheten i de ærekrenkende utsagn må det likevel legges vekt på at TV-seerne og de to som ytret seg hadde felles grunnlag for sine vurderinger, nemlig TV-dokumentaren. At utsagnene lå på linje med vurderinger en alminnelig TV-seer mest sannsynlig gjorde etter dokumentaren og reporterne oppsummeringer, gjør at grovheten i Bs og Cs utsagn må anses redusert, slik lagmannsretten ser det.

Ved aktsomhetsvurderingen legger lagmannsretten vekt på at både B og C måtte avgi sine uttalelser under tidspress. De svarte på spørsmål fra en intervjuer, uten særlig mulighet til selv å velge hva de kunne uttale seg om. De hadde heller ikke tid til å veie sine ord « på gullvekt ».

Lagmannsretten legger vekt på at begge tok reservasjoner om at de i det vesentlige uttalte seg det

som fremkom om A i TV-dokumentaren. Det legges også vekt på at B i media kort tid etter, forsterket forbeholdet om at han ikke hadde beskyldt A for noe ulovlig, men at A hadde gjort noe som var moralsk forkastelig. Dette stod å lese i Dagbladet den 4. oktober 2001.

Når det spesielt gjelder utsagnene 2 og 5 finner lagmannsretten grunn til å tilføye at bevisførselen har vist at A var meget aktiv ved å oppsøke politikere og saksbehandler som hadde med skjenkebevilling i Oslo kommunen å gjøre, og at D kort tid etter fikk skjenkebevilling, på tross av negativ innstilling fra politiet. Det er også godtgjort ved As forklaring at D senere ble en god venn av ham, og at han ble påspandert øl av denne på « Enka ». Selv om det ikke er forsøkt ført sannhetsbevis for utsagnene, legger lagmannsretten vekt på forholdet ved aktsomhetsvurderingen i forhold til Bs og Cs utsagn.

På den annen side legger lagmannsretten vekt på at A var klar over at det ville komme et ufordelaktig TV-program om ham i TV-2. Likevel gjorde han ikke ledelsen i Fremskrittspartiet oppmerksom på dette, noe som var klart illojalt overfor partiet. Tvert imot svarte han benektende på direkte spørsmål fra partiledelsen kort tid før programmet ble sendt, om det kom ytterligere opplysninger i media om sitt forhold til Fremskrittspartiet. Det er senere kommet frem at A i løpet av valgnatten i september hadde uttalt til TV 2 at han skulle ta et oppgjør med partiformannen B i en bok han arbeidet med, og at han da regnet med å bli ekskludert fra partiet.

Det finnes videre godtgjort at A gjorde seg utilgjengelig for henvendelser fra partiledelsen etter at den var blitt konfrontert med TV-programmet, ved å reise ut av landet og uten å sørge for at han var tilgjengelig på mobiltelefon for spørsmål fra partiet. På denne måten var det ikke mulig for B eller C å få hans egne kommentarer til opplysningene i programmet.

TV-dokumentaren ble oppfattet av det øvrige politiske miljø som et seriøst journalistisk arbeid, og i kommentarer fra stortingskolleger i tiden etter ble opplysningene lagt til grunn. Lagmannsretten kan ikke se at B og C, slik situasjonen forelå, hadde større grunn enn andre politikere til å trekke i tvil de opplysninger som fremkom om A i programmet, og som A selv kunne tatt til motmæle mot i direkte kontakt med partiet før sending. Partiledelsens misnøye med at A gjennom flere år hadde tatt med seg bekjente til Stortinget, noe som var påtalt av ledelsen, var alminnelig kjent blant stortingsrepresentantene. Dette tilsa heller ingen spesiell skepsis i det politiske miljøet til at opplysningene i programmet var riktige. TV-programmet var en mediabombe, og A må tilskrives en stor del av skylden for dette.

Det legges til grunn at B og C uttrykte seg som de gjorde fordi de mente dette var nødvendig for å ivareta Fremskrittspartiets politiske troverdighet. Hensynet til A måtte da komme i annen rekke. Det er lagmannsrettens konklusjon at verken B eller C har vært uaktsomme.

Bortsett fra de to faktabeskyldningene som ikke er bevist, er det lagmannsrettens vurdering at B og C hadde tilstrekkelig støtte i faktiske premisser for utsagnene (faktisk belegg), jf gjennomgangen over, og at utsagnene etter en totalvurdering av grovheten og graden av allmenn interesse i utgangspunktet må anses beskyttet under ytringsfriheten.

Lagmannsretten er enig med ankemotpartene i at saken i det vesentlige dreier seg om et politisk oppgjør, og at det var slik det ble forstått av TV-seerne. Lagmannsretten kan derfor ikke se at programmet og utsagnene berørte As privatsfære i egentlig forstand. Straffeloven § 390 eller EMK art 8 får derved ikke anvendelse. Utsagnene knytter seg i det vesentlige til As opptreden i det offentlige rom, slik denne opptreden ble fremstilt i TV-dokumentaren. Slike ytringene beskyttes i utgangspunktet av ytringsfriheten, slik den er utviklet i nyere rettspraksis. Idømmelse av oppreisning, som krevd i saken her, innebærer et inngrep i ytringsfriheten.

Etter unntaksbestemmelsen i EMK artikkel 10 nr. 2 må det foreligge et tvingende samfunnsmessig behov for inngrepet. Det må være et rimelig forhold mellom inngrepets konsekvenser for ytringsfriheten og hensynet til å beskytte A. Behovet for inngrepet må være overbevisende begrunnet. Ved interesseavveiningen må det legges vekt på at B og C handlet i egenskap av valgte tillitsmenn for Fremskrittspartiet, som i en for partiet viktig fase, stod i fare for å tape anseelse som følge av As forhold. Saken har for så vidt en viss likhet med avgjørelsen i EMD fra 1999: Nilsen og Johnsen - Norge. Saken gjaldt ærekrenkende uttalelser fremsatt av polititjenestemenn i egenskap av valgte representanter for Bergen politiforbund som svar på

beskyldninger fra professor Bratholm om politivold og andre overgrep, jf avsnitt 52. Det er lagmannsrettens vurdering at heller ikke i vår sak foreligger et tvingende samfunnsmessig behov for inngrepet, og at dette må anses uforholdsmessig i relasjon til det foreliggende personvern hensyn. Vilklårene for å idømme oppreisning etter skadeserstatningsloven § 3-6 er etter dette ikke oppfylt.

Det er anført av A at vedtaket i Fremskrittspartiets Sentralstyre av 19. oktober 2001 om å ekskludere ham fra Fremskrittspartiet innebærer en *realinjurie* fra partiets side. Behandlingen av vedtaket ble gjort på grunnlag av en anmodning fra Rogaland FRP om eksklusjon. Forslaget om eksklusjon ble oversendt A med Sentralstyrets innstilling. A fikk frist for å uttale seg. Han uttalte seg ikke skriftlig, men han møtte frem i Sentralstyret den 19. oktober, der han kraftig tok til motmæle mot eksklusjonsforslaget.

Lagmannsretten finner det godtgjort at Fremskrittspartiet ved behandlingen av eksklusjonssaken fulgte gjeldende vedtekter for eksklusjon. Nærmere om dette vil bli berørt nedenfor. I vedtaket uttales at A gjennom sin opptreden har skadet Fremskrittspartiet. Dette er en vurdering som det må være opp til partiet å gjøre, og som partiet pliktmessig skal gjøre etter vedtektenes § 21. Skal en tolke vedtaket som utsagn, fremtrer det som en verdivurdering (value judgment) fra partiets side, en vurdering som har belegg i de faktiske forhold som blir beskrevet i vedtaket, slik retten ser det. Det vises til at en har vurdert hensynet til A, og at en eventuell skade av eksklusjonen kan tilbakeføres til As egen offentlige opptreden. Det pekes på at hans opptreden har svekket tilliten til ham som person, politiker og representant for Fremskrittspartiet. Før vedtaket treffes gis en kort redegjørelse for As muntlige innsigelser mot eksklusjon.

Lagmannsretten vil nedenfor konkludere med at eksklusjonsvedtaket er gyldig. Det er da i utgangspunktet ikke grunnlag for et erstatningskrav fra den det rammer. Retten kan heller ikke se at vedtaket er gitt en form som innebærer en rettsstridig ærekrenkelse som gir grunnlag for oppreisning etter skadeserstatningsloven § 3-6. Vedtaket er gitt en argumenterende og avdempet form, som ikke går lenger enn det som må anses nødvendig for å gi en tilstrekkelig begrunnelse for det alvorlige eksklusjonsvedtaket. Vedtaket ble etter det opplyste ikke lagt ut offentlig. Det er heller ikke godtgjort at det på annen måte ble brukt av Fremskrittspartiet for å skade A offentlig. At media ville kaste seg over saken, var noe både partiledelsen i Fremskrittspartiet og A måtte være klar over. Det endrer ikke lagmannsrettens vurdering av oppreisningsspørsmålet.

Før lagmannsretten tar stilling til gyldigheten av eksklusjonsvedtaket må retten vurdere ankemotpartenes anførsel om at A ikke har tilstrekkelig rettslig interesse i en domstolsprøving av kravet. Det er vist til at A må anses som aktivt utmeldt av partiet, jf vedtektenes § 3 i.f. Det er også vist til at han nå er medlem av et annet politisk parti, Demokratene.

Lagmannsretten er enig med tingretten i at selv om A for tiden er medlem av et annet politisk parti, kan han fortsatt ha rettslig interesse av å få gyldigheten av eksklusjonsvedtaket prøvet for retten, med mulighet for å gjenoppta sitt medlemskap i Fremskrittspartiet. Han var i svært mange år et fremtredende medlem, som sterkt skal ha bidratt til oppslutningen om partiet i sitt hjemfylke. Vedtektenes § 3 i.f. om aktiv utmelding tilsier ikke noen annen vurdering. Ved vurderingen av den rettslige interessen, må As pretensjon om fortsatt medlemskap i partiet være utslagsgivende. Lagmannsretten vil derfor ikke avvise kravet ex officio.

Når det gjelder *eksklusjonsvedtaket*, kan ikke lagmannsretten se at det er godtgjort at det foreligger saksbehandlingsfeil ved behandlingen av saken eller i begrunnelsen for vedtaket. Fremgangsmåten for slike vedtak er inntatt i § 21 i Fremskrittspartiets vedtekter. Forslaget om eksklusjon kom fra lokalpartiet i Rogaland. Vedtaket i lokalpartiet ble fattet med 12 mot 1 stemme. I overensstemmelse med vedtektene fikk A anledning til å uttale seg om forslaget og Sentralstyrets innstilling, før vedtak ble fattet av Sentralstyret. Som nevnt over møtte han opp personlig på møtet, og tok kraftig til motmæle mot forslaget. Etter det opplyste ble vedtaket fattet enstemmig med 11 stemmer. Lagmannsretten finner ikke godtgjort gjennom bevisførselen at forslaget om eksklusjon fra Rogaland FRP var et diktat fra B, eller at kravet til kontradiksjon ikke ble fulgt.

Lagmannsretten finner heller ikke grunnlag for at B eller andre medlemmer av Sentralstyret var inhabile ved behandlingen av saken, jf vedtektenes § 28. Den uttalte misnøye med A hos B og C var basert på politiske vurderinger, og vurderinger av A som medlem av partiet og stortingsgruppen.

Disse vurderinger lå i kjernen av begrunnelsen for vedtaket, og utgjorde etter rettens vurdering ikke « særegne forhold » som var egnet til å svekke tilliten til B ved avstemningen over eksklusjonsforslaget. Den politiske motsetning som lenge hadde hersket mellom A og partiledelsen, gir åpenbart ikke grunnlag for at B måtte trekke seg fra avstemningen. Det mer personlige forhold til A i partiledelsen var nyansert. På den ene siden anerkjente man A som en dyktig politiker. På den annen side var man misfornøyd med hans offentlige opptreden og at han mottok besøk på Stortinget av personlige bekjente over lang tid. Dette var et av grunnlagene for forslaget om eksklusjon. Misnøyen her kan ikke føre til at B eller andre medlemmer av Sentralstyret ble inhabile.

Lagmannsretten finner at eksklusjonsvedtaket var tilstrekkelig hjemlet i vedtektene, jf § 21. Bestemmelsen må sees i sammenheng med § 3 i.f. som stadfester at personer som aktivt søker å skade partiet kan bli å anse som aktivt utmeldte. Lagmannsretten finner ikke godtgjort at eksklusjonsvedtaket bygger på feil faktum, slik det er fremstilt i premissene for vedtaket. Under enhver omstendighet er det ikke mulig ved en rettslig prøving å fastslå i hvilken grad hvert enkelt medlem av Sentralstyret ga sin stemme på grunnlag av disse premissene.

Endelig finner ikke lagmannsretten godtgjort at eksklusjonsvedtaket har karakter av et myndighetsovergrep fra Fremskrittspartiets side, eller at det skjønn som ble utvist av Sentralstyret fremstår som åpenbart urimelig eller vilkårlig. Det vises for så vidt også til at A ikke innklaget vedtaket for Fremskrittspartiets Landsstyre, slik han hadde adgang til.

Lagmannsretten er ikke enig med ankende part i at domstolene bør foreta en spesielt intensiv prøving av eksklusjonsvedtak i politiske partier. Retten tolker ikke kjennelsen fra Høyesteretts kjæremålsutvalg av 26. januar 2001 (Dag Danielsen m.fl - Fremskrittspartiet) (Rt-2001-136) som en generell anvisning om slik intensiv prøving. I kjennelsen på side 6 uttaler kjæremålsutvalget:

Ved avgjørelsen av hvor langt domstolenes prøvelsesadgang rekker, må partienes behov for indre selvstyre i politiske spørsmål avveies mot medlemmenes behov for overgrep fra partiorganene.

Kjennelsen stadfestet Borgarting lagmannsretts avgjørelse av 16. januar 2001 (LB-2000-3772), der lagmannsretten fant at de politiske vurderinger som lå til grunn for eksklusjonen av blant andre Dag Danielsen, ikke kunne overprøves av retten. Det ble videre uttalt at det var kun når det forelå utenforliggende eller private hensyn, eller vedtaket bygger på helt åpenbart uriktig faktum, at domstolene kunne overprøve vedtaket.

Denne lagmannsrett er enig i dette. Det er ikke godtgjort at det foreligger slike omstendigheter som påpekt i kjæremålsutvalgets kjennelse når det gjelder Sentralstyrets vedtak om eksklusjon av A. Lagmannsretten kan heller ikke se at analogien til stillingsvernet i arbeidsmiljøloven har noen anvendelse i saken, eller kan medføre at vedtaket kjennes ugyldig.

Lagmannsrettens konklusjon er at eksklusjonsvedtaket av 19. oktober 2001 er gyldig.

Tingrettens dom blir etter dette å stadfeste, idet lagmannsretten heller ikke har bemerkninger til omkostningsavgjørelsen.

Anken har ikke ført frem. Den ankende part bør dekke ankemotpartenes saksomkostninger for lagmannsretten, idet det ikke finnes å foreligge særlige omstendigheter som bør fritta ham for erstatningsplikten. Omkostningene fastsettes til 520.851 kroner i samsvar med advokat Trond Hatlands omkostningsoppgave som lagmannsretten ikke har bemerkninger til, jf tvistemålsloven § 176. Salæret er oppgitt til 395.000 kroner. Overskytende omkostninger er utlegg og merverdiavgift.

Domsavgivelsen er blitt noe forsinket på grunn av sykdom og reisefravær blant dommerne.

Dommen er enstemmig.

Domsslutning:

- 1. Tingrettens dom stadfestes.*
- 2. I saksomkostninger for lagmannsretten betaler A 520.851 -*

*femhundreogtyvetusenåttehundreogfemten - kroner til B, C og Fremskrittpartiet v/
Sentralstyret i fellesskap innen 2 - to - uker etter forkynnelsen av denne dom, med tillegg av
rente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra forfall til betaling skjer.*

Sist oppdatert 1. april 2009